۷۰۲۷ شنبه ۶ اردیبهشت ۱۴۰۴ ■ ۲۷ شوال ۱۴۴۶

روزنامه فرهنگی-اجتماعی صبح ایران

جام جم

ویژه فرهنگ، هنر و رسانه

قصه «فردی» به روایت بچه‌های مسجد

برخی نویسندگان و اهالی ادبیات و هنر متعهد، یادمانده‌هایی از امیرحسین فردی را روایت کرده‌اند

صفحه ۸

گام بلند رسانه ملی برای وحدت اسلامی

موضع‌گیری رئیس رسانه ملی در پی خطای اخیر یک برنامه تلویزیونی، با واکنش مثبت مخاطبان همراه شد

۶

سینما! طبیعت را دریاب

در این گزارش به بهانه تخریب اماکن فرهنگی به جایگاه سینما در فرهنگ‌سازی عمومی پرداخته‌ایم

۱۰

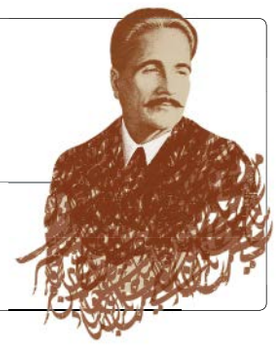

اقبال ستاره درخشان شرق

اقبال لاهوری شخصیتی است که تبلور اندیشه او را در جمهوری اسلامی می‌توان دید

۱۱

زاویه دید

محمدعلی اسلامی ندوشن؛ ایران دوست پاسدار فرهنگ

امیرحسین حیدری
گروه فرهنگ و هنر

پنجم اردیبهشت‌ماه، سالروز درگذشت مردی بود که عمر خود را برای ایران و ادبیات گذاشت؛ کسی که محبوبیتش آن چنان بود که از دایره ادیبان و ادب‌دوستان فراتر رفت. محمدعلی اسلامی ندوشن (۱۳۰۴-۱۴۰۱) نامی است که در تاریخ فرهنگ و ادب ایران زمین، به‌سان چراغی فروزان می‌درخشد. او که بیش از همه به‌عنوان شاهنامه‌پژوه و نویسنده‌ای برجسته شناخته می‌شود، چهره‌ای چندوجهی بود که در حوزه‌های ترجمه، پژوهش فرهنگی، نقد ادبی و آموزش، تأثیراتی عمیق و ماندگار برجای گذاشت.

این یادداشت به بررسی وجوه کمترشناخته‌شده این ادیب بزرگ و نقش بی‌بدیل او در اعتلای فرهنگ ایرانی می‌پردازد.

یکی از جنبه‌های کمتر مورد توجه در شخصیت اسلامی ندوشن، نقش او به‌عنوان مترجمی چیره‌دست است. او با تسلط کم‌نظیر بر زبان‌های فارسی و فرانسه، آثاری درخشان از شاعران برجسته‌ای چون هنری لانگ‌فلو، آلفرد دوموسه و پل الوار به فارسی برگرداند. راز موفقیت او در ترجمه نه‌تنها در دانش زبانی‌اش بلکه در شناخت عمیق او از فرهنگ و تمدن فرانسه و دایره واژگانی گسترده‌اش نهفته بود. اسلامی ندوشن با قلم شیوا و روان خود، روح اشعار را به زبان پارسی منتقل می‌کرد، به‌گونه‌ای که گویی این آثار از ابتدا به فارسی سروده شده‌است. ترجمه‌های او به‌دلیل لطافت، دقت و زیبایی، به نمونه‌هایی مثال‌زدنی در ادبیات ترجمه ایران تبدیل شد و او را در زمره مترجمان برجسته کشور قرار داد.

اسلامی ندوشن تنها به ترجمه اکتفا نکرد؛ او پژوهشگری بود که با بیش از ۵۰ عنوان کتاب و صدها مقاله، گنجینه‌ای ارزشمند از دانش و معرفت در حوزه فرهنگ، تاریخ و ادبیات ایران به یادگار گذاشت. آثار او، از «ایران و تنهائیش» گرفته تا «روزها»، با زبانی ساده و روان نوشته شده و هدفی والا را دنبال می‌کند: معرفی ایران و فرهنگ ایرانی به جهانیان و تقویت حس وطن‌دوستی در نسل جوان. این ویژگی باعث شد که نوشته‌های او نه‌تنها در ایران، بلکه در مجلات و رسانه‌های بین‌المللی نیز بازتاب یابد. او با قلمی حکیمانه و نگاهی ژرف، به بازنمایی هویت ایرانی پرداخت و پلی میان گذشته و آینده فرهنگ پارسی ایجاد کرد.

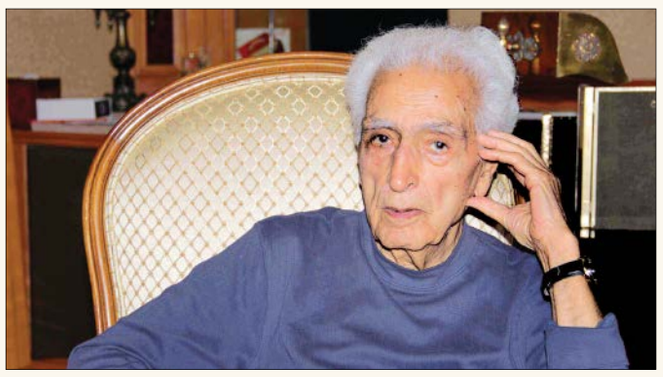

اسلامی ندوشن فراتر از یک نویسنده و مترجم، کنشگری فرهنگی بود. او بنیان‌گذار فرهنگسرای فردوسی و فصلنامه «هستی» شد که هر دو به‌عنوان کانون‌هایی برای ترویج ادب و فرهنگ پارسی عمل کردند. فرهنگسرای فردوسی فضایی برای گردهمایی ادیبان و پژوهشگران بود و فصلنامه «هستی» بستری برای نشر آثار فاخر ادبی و فرهنگی. علاوه بر این، او در نقد نظام آموزشی دانشگاه‌ها پس از سال ۱۳۴۷ نیز فعال بود و با دیدگاه‌های اصلاح‌طلبانه خود، دغدغه‌های عمیقی نسبت به آینده آموزش و فرهنگ ایران ابراز می‌کرد. این فعالیت‌ها نشان‌دهنده تعهد او به بهبود وضعیت فرهنگی و آموزشی کشور بود.

یکی از ویژگی‌های برجسته اسلامی ندوشن، صراحت و شجاعت او در بیان حقیقت بود. او در نوشته‌هایش هیچ ملاحظه‌ای نداشت و با زبانی ساده و صمیمی، واقعیت‌ها را روایت می‌کرد. سبک نگارش او ترکیبی بی‌نظیر از حکمت و لطافت ادبی بود؛ گاه چنان می‌نوشت که انگار سعدی یا حافظ از زبان او سخن می‌گویند و گاه روح حماسی فردوسی در کلامش متجلی می‌شد. این تنوع و نوآوری در سبک، او را از دیگر نویسندگان هم‌عصرش متمایز کرد. استفاده او از نام مستعار «م. دیده‌ور» در برخی آثار نیز نشان‌دهنده گستردگی و تنوع فعالیت‌های ادبی او بود، هرچند این امر گاهی باعث شد برخی از آثارش کمتر به نام واقعی او شناخته شود.

اسلامی ندوشن شاگردان بسیاری تربیت کرد که هر یک به مدارج عالی علمی رسیدند و به افتخارات کشور تبدیل شدند. تأثیر او در فرهنگ و ادب ایران چنان عمیق بود که در سال ۱۳۹۹، خیابانی در تهران به نام او نامگذاری شد و سردیسی از او نصب گردید. این بزرگداشت، تنها گوشه‌ای از ارج‌گذاری جامعه فرهنگی ایران به خدمات بی‌شمار اوست. او نه‌تنها در ایران بلکه در جهان به‌عنوان یکی از چهره‌های برجسته فرهنگ پارسی شناخته می‌شود.

محمدعلی اسلامی ندوشن، فراتر از یک شاهنامه‌پژوه یا نویسنده، نمادی از تعهد به فرهنگ و هویت ایرانی بود. او با ترجمه‌های درخشان، پژوهش‌های عمیق، فعالیت‌های فرهنگی و قلمی نوآورانه، میراثی گران‌بها برای ایران به‌جا گذاشت. یاد و نام او، همچون آثارش، در قلب فرهنگ و ادب پارسی جاودانه خواهد ماند و الگویی الهام‌بخش برای نسل‌های آینده خواهد بود.

یادداشت

دکتر حمید هنرجو | نویسنده و پژوهشگر فرهنگی

سؤال اینجاست...!

این سال‌ها، به‌کرات در اینجا و آنجا از «سواد رسانه‌ای» و چگونگی مواجهه مخاطب فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی با تولیدات و فرآورده‌های خبری و رسانه‌ای سخن گفته شده که بالطبع همراه با توصیه‌ها و پیشنهادها بوده است. دانش رسانه و نحوه رودررویی مخاطب امروز با میلیون‌ها خبر نوشتاری، گزارش تصویری و تولیداتی که با رنگ و لعاب، موسیقی و جاذبه‌های تصویری، در صف دیده‌شدن است، ترویج افکار، بازنمایی واقعیات یا القای شائبه‌ها، از مهم‌ترین مسائلی است که دنیای پرمشغله ما با آن درگیر است. پس همچنان جدی است و نیازمند روشنگری با بهره‌گیری از همین زبان تأثیرگذار رسانه!

در کنار بیان آسیب‌ها، غفلت‌ها و تعلل‌هایی که تعدادشان هم کم نیست، نباید از دستیابی به راهکارهای ایجاد جذابیت در حوزه سواد رسانه‌ای کوتاه آمد، آن‌هم با دسته‌بندی مخاطبان؛ اگر دقت کرده باشیم، امروز همه رسانه‌های خرد و کلان، از تلویزیون‌های فارسی‌زبان و ماهواره‌ای گرفته تا سایر منابع تولید محتوا، سایت‌های گوناگون، اینستاگرام و...، این مرز را به‌خوبی می‌بینند و با هوش و حواس کافی، تولید خبر و محتوا می‌کنند، مثلا ورود و رویکردشان به حوزه کودک و نوجوان با تولیدات بزرگسالانه، کاملا دارای تفاوت و تغییر محسوس است؛ آنها جهان رسانه را به‌دست گرفته‌اند تا همه باورها و گروه‌های سنی را با خود همراه سازند...

به‌تعبیری دیگر، دانش رسانه‌ای، آموزش‌ها و مهارت‌های همراه با آن را می‌بایست برای همه اقشار و گروه‌های سنی در جامعه لازم دانست؛ دهه‌های ۶۰ و ۷۰ و قبل از آن که مطبوعات (رسانه‌های کاغذی، نشریات و روزنامه‌ها) موجود و متداول بود، افراد روزنامه‌خوان کم نداشتیم؛ یادم می‌آید که مقابل باجه‌های فروش روزنامه در ساعات اولیه صبح، صف تشکیل می‌شد و همگی، از خانم و آقا و جوان و نوجوان، دغدغه تهیه روزنامه یا هفته‌نامه‌ای را داشتند تا از خبرهای داغ روز آگاه شوند؛ امروز اما خبرها کامل یا ناقص، راست یا دروغ، از ده‌ها و صدها منبع و تریبون رسمی و غیررسمی به جامعه تزریق می‌شود و در هیاهویی که به‌وجود می‌آید، چنانچه مخاطب و شهروند ما که طبق تعاریفی علمی در حوزه رسانه، به «جهان‌وند» تغییر جایگاه داده، از دانش رسانه‌ای مکفی برخوردار نباشد، حتما روح و روانش آسیب می‌بیند؛ بازخورد منفی مطالبی که شنیده یا با رنگ و لعاب به خورد او داده شده، او را دچار بدفهمی از رویداد می‌کند و ده‌ها اتفاق ناخوشایند دیگر در کمین اوست!

در زمانه ما - شوربختانه - اکثریت قریب به اتفاق افراد نسبت به سواد رسانه‌ای شناخت کافی ندارند؛ تنها شمار محدودی نسبت به واقعیت‌ها و ترفندهای رسانه آگاه‌اند، علمی که حقیقتا دارای ابعادی گسترده است و در زندگی امروز بشر، جزو موارد با اهمیت و پرکاربرد تلقی می‌گردد. از آنجا که کشور ما طی ۲۰ سال اخیر در معرض هجوم رسانه‌های رنگارنگ قرار گرفته، ضرورت آشنایی با پدیده‌ها و فرآیندهای این عرصه بیش از پیش قابل درک است! تحریف‌ها و تغییرلحن‌های خبری که خود را به تحلیل و تفسیر نزدیک کرده‌است، موج سهمگین تلقین‌ها در رسانه، و سایر موضوعات مرتبط، خبر از این می‌دهد که جنگ و صلح، برد و باخت و سود و ضرر، همگی در ید قدرت امپراتوری رسانه است؛ سؤال اینجاست! آیا در دانشکده‌های علوم ارتباطی و خبر و رسانه ما، واحد درسی مشخصی در این زمینه‌ها پاس می‌شود؟!

یادداشت

حجت‌الاسلام دکتر سید مصطفی میرلوحی | نویسنده و پژوهشگر

حمایت از وحدت به تبعیت از ائمه(ع)

مسأله حفظ وحدت امت اسلامی و صمیمیت و برادری میان مذاهب مختلف، اعم از شیعه و سنی و هر کسی که شهادتین (اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمداً رسول‌الله) را بر زبان جاری می‌کند، موضوعی است که بنیانگذارش پیامبر اکرم(ص) و اهل بیت(ع) بوده‌اند. امیرالمؤمنین(ع) و سایر ائمه(ع)- به‌ویژه امام صادق(ع) که روزهای گذشته مصادف با ایام شهادت ایشان بود- همواره در وصیت‌نامه‌ها و توصیه‌های اخلاقی‌شان به پیروان خود سفارش می‌کردند که با همه برادران مسلمان، به‌ویژه اهل سنت با محبت و صمیمیت رفتار کنید.

در گذشته حتی اصطلاح «اهل سنت» رایج نبود اما امروز به برادران غیرشیعه خود این نام را اطلاق می‌کنیم. امام صادق(ع) و سایر ائمه(ع) به پیروان‌شان دستور می‌دادند با برادران مسلمان خود برادری را حفظ کنید، به عیادت بیماران‌شان بروید، در تشییع جنازه‌های‌شان شرکت و با محبت و صمیمیت با آنان رفتار کنید. باید در میان اقوام و عشایر خود چنان باشید که شما را به عنوان پیش‌نماز، زینت قوم، امانتدار و فردی مورد اعتماد بشناسند. در گذشته که بانک و گاوصندوقی نبود، اگر کسی می‌خواست به مکه برود و اموالش را به امانت بگذارد، باید چنین اعتمادی به شیعیان وجود می‌داشت که بگویند این فرد، شیعه و جعفری است و امانتدار و راستگوست.

امام باقر(ع) و امام صادق(ع) در رأس ویژگی‌های شیعه جعفری، «صدق الحدیث» (راستگویی)، «اداء الامانه» (امانتداری) و «وفای به‌عهد» را برشمرده‌اند. اگر بگویند این فرد شیعه و جعفری است، خوشحال می‌شویم و به شما افتخار می‌کنیم اما اگر شیعه‌ای رفتار و اخلاق نادرستی داشته باشد و به برادران دینی خود جسارت کند، این کار نه‌تنها موجب ناراحتی شیعه و سنی و علمای بزرگوار ما می‌شود بلکه برخلاف سیره اهل بیت(ع) و مراجع عظام است.

هر سخن یا اقدامی که موجب تفرقه و اختلاف بین امت اسلامی شود، غالبا- شاید بتوان گفت ۹۰درصد- توطئه دشمنان اسلام، از جمله اسرائیل، انگلیس و آمریکاست. در شرایطی که امت اسلام باید یکپارچه پشت سر مظلومان غزه، فلسطین، لبنان، یمن و دیگر مناطق مظلوم بایستد، هرگونه اختلاف‌افکنی، خیانت به رسول خدا(ص)، اهل بیت(ع)، امیرالمؤمنین(ع) و امام صادق(ع) است.

امروز صداقت شیعه در حمایت از برادران و خواهران مظلوم اهل سنت در غزه و فلسطین، حزب‌الله لبنان و انصارالله یمن به‌خوبی نمایان است. این نشان می‌دهد که ما به تبعیت از اهل بیت(ع)، ۱۴قرن است که پشت سر وحدت و یکپارچگی امت اسلامی ایستاده‌ایم. اگر فردی نادان و جاهل سخن بی‌ربطی بگوید، این رفتار هیچ ارتباطی به مراجع، علما و حوزه‌های علمیه ما ندارد و آب به آسیاب دشمن، به‌ویژه اسرائیل جنایتکار می‌ریزد.

هرگونه اقدام برای تفرقه، خیانت به پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع) است. تقویت وحدت، صمیمیت و برادری در عین وجود اختلاف سلیقه و عقیده، همان‌گونه که مقام معظم رهبری فرموده‌اند، ضرورت دارد. با وجود اختلافات، در برابر دشمن مشترک، یعنی آمریکا و اسرائیل باید متحد باشیم. اگر فرد نادانی سخنی بی‌اساس بگوید، تکرار و بزرگ‌نمایی آن در رسانه‌ها کار درستی نیست و موجب جریحه‌دار شدن عواطف میلیون‌ها نفر می‌شود. متأسفانه گاهی شاهد افراط و تفریط هستیم. امیدوارم خداوند همه ما را در مسیر محبت و مودت اهل بیت(ع) که مشترک میان شیعه و سنی است، ثابت‌قدم بدارد و هرچه زودتر شر آمریکا، اسرائیل و به‌ویژه صهیونیست‌ها را از بیت‌المقدس، مسجدالاقصی، غزه و فلسطین کوتاه کند و فرج حضرت مهدی(عج) را نزدیک گرداند، که خود امام زمان(عج)، یکی از بزرگ‌ترین مشترکات میان شیعه و سنی است.